

RCR 11/2024 Hájó, Pozsonyi Rača, augusztus 31. - szeptember 1., Péter Jašek

Az utolsó nyári hétvégén, két év után ismét ponthoz érkeztek a tengeralattjáró modellezők találkozója a pozsonyi Zbojnička fürdőn. Ahogy az lenni szokott, itt is résztvevők érkeztek több országból – Szlovákiából, Csehországból, Ausztriából, Magyarországból, Lengyelországból, Németországból és Olaszországból. Mi, Miroslav Kostroun-nal csütörtök reggel indultunk, hogy segítsünk a szlovák kollégáknak a helyszín előkészítésében, és titokban reméltük, hogy marad idő még ki nem próbált modellek tesztelésére. E téren azonban nem volt szerencsénk, mert az új fürdővezetés megkövetelte a nyilvános üzemeltetést csütörtökön és pénteken, így kizárólag a találkozó területének előkészítésére koncentráltunk a piros-fehér szalaggal kerített térben. Másrészt a területen gyakorlatilag folyamatosan jelen volt a fürdő személyzete, akik a medence tisztaságáért feleltek, így a víz végig tökéletesen tiszta volt. Ezúttal csak három modellt hoztam magammal – egy régi sárga 212-Todaro-t, Ghadir-t és a tavalyi CV-707 Vesikko tengeralattjáró modellt. Mireknek a modelljei száma elérte a tízet, a figyelemre méltó orosz Kilo osztályú tengeralattjáró, az amerikai Gato és az USS George Washington, amelyet František Karas készített. Este csatlakozott hozzánk Pavel Kostka Brünnből. Az U-82-vel, egy német VIIC típusú tengeralattjáróval kapcsolatos küzdelmeiről két évvel ezelőtt írtam a Subregatta-ról (RC revue 12/2022). Pavel sok nehézséget leküzdött, hogy működésbe hozza a modellt, beleértve a ballaszt tartályok hengereinek cseréjét, amelyekhez a gyártó nem megfelelő anyagot használt. Ennek ellenére a račanský medencében tett úszása balesettel végződött. A tengeralattjáró orránál a mélységi kormány rudazatának tömítése elszakadt, a nyíláson víz kezdett befolyani a szoros törzsbe, és a modell megállíthatatlanul a fenékre süllyedt. A hétféle hátralévő részét Pavel Kostka azzal töltötte, hogy megpróbálta a tengeralattjárót kiszárítani, és elsősorban az elektronikát megmenteni. Talán vigaszt jelentett számára, hogy más modellekkel is tudott hajózni, amelyeket hozott, például a gyönyörűen megvilágított Harro Koebke csónakkal az éjszakai hajózással során. Pénteken naplemente előtt érkezett Vsetínből Oto Gerža apjával, összeszedtek néhány asztalt, és elkezdtek kirakni flottájukat. Oto hosszú ideje főleg a második világháború végén készült német XXI-es típusú tengeralattjárók és az első világháború elején készült UB-1-es part menti tengeralattjárók iránt érdeklődik. Ezeket a modelleket Oto sorozatban vagy egyéni megrendelésre, különböző méretekben gyártja. Arról, hogy ezek a modellek sikeresek, tanúskodik az a tény, hogy a legnagyobb „huszonegyese” idén a közönség választása alapján a legszebb modell lett, és Oto másodszor hozta el Pozsonyi Subregatta történetében a vándorserleget. De nála is megjelent egy új modell – a 206A típusú német tengeralattjáró. Úgy tűnik, hogy Oto a jövőben többet szeretne foglalkozni ezzel a típussal. Kellemes meglepetés volt, hogy részt vett egy másik brünni modellező, Jaroslav Otrusina. Nemcsak hogy több év után ismét eljött minket támogatni, hanem magával hozta a híres Akula Draku mellett egy teljesen új modellt is – Pjotra Koškát. E modell alapjához 1901-ig kell visszamennünk Kronstadtba, ahol J. V. Kolbasjev tervei szerint készült egy 15 méter hosszú tisztán elektromos tengeralattjáró, amely több összeszerelt szekcióból állt. Két torpedóval volt felszerelve az orrán és a hátán. Az akkori akkumulátorok alacsony kapacitása miatt nem volt nagy hatótávolsága, csupán 15 tengeri mérföld, ezért inkább a kikötő védelmére és kémkedésre volt alkalmas. Az Orosz-Japán háború alatt vasúton szállították a távol-keletre Port Arthurbá. A japán hadihajóknak ugyan nem sok kárt okozhatott, de létezése kissé távol tartotta az ellenséget a kikötőtől. A csónak szokatlan meghajtásának megoldása, amit Slávek is próbált utánozni a modelljén, hat propellerből állt a hajó oldalán. A készítő úgy döntött, hogy a hajóját működő elektromos torpedókkal is felszereli, amelyek kilövését Pozsonyban sikeresen bemutatta. Sajnos a torpedók nem rendelkeznek elegendő felhajtóerővel, és könnyen a fenékre kerülnek. Itt is Slávek kitalált egy megoldást. A Pjotr Koška hátuljára egy T alakú különleges szerkezet rögzíthető mágnesekkel, amellyel a torpedót némi szerencsével a fenékről ki lehet emelni. A medence vízszintjén idén gyakorlatilag nem találkoztunk a szlovák modellezők tengeralattjáróival. Pavel Kostka Brünnből technikai problémákkal küzdött az U-

82 VIIC modelljével. A képeken a belső tér és a makett torony látható. Háttérben a vándorsorleggel jutalmazott Oto Gerža „huszonegyese”, elöl pedig az újdonság, Oto Gerža U-17 206A típusú tengeralattjárója a vándorsorleggel a legszebb modellért. Jaroslav Otrusina az Akula Draku tengeralattjáró modelljével. Grzegorz Jermolaj a Kaiten öngyilkos torpedó modelljével. (Folytatás a 61. oldalon)

RCR 11/2024 63 L odě

Logikusan nézve a pozsonyi rendezőklub tagjai rendszerint túl elfoglaltak a szervezési feladatokkal, beleértve az étkezés biztosítását, így alig marad idejük a modellekre. A helyzetet csak František Valček USS North Carolina hadihajója mentette meg, amely egész vasárnap szelte a račanský vizeket. A zsolnai modellezők közül sem jelent meg senki. Vladimír Randa mindig elmaradhatatlan résztvevője volt találkozóinknak, és ez volt az első alkalom, hogy nem volt jelen, ráadásul nem is indokolta közelebbről. Az ok a Subregatta keretein belül megrendezett mester verseny lehetett, amelyet Vlado szervezett, és amelyet hosszú viták és gondos mérlegelés után töröltek. Ez volt az első gondolat, ami eszünkbe jutott. A többségünk számára Vlado hiányzott, nemcsak a tengeralattjárói miatt – különösen az óriási I-400 miatt, amelyet végre vízen szerettünk volna látni – hanem mint üdvözlendő tagja a beszélgető köröknek is. Talán tévedek, és Vlado hiánya valakinek hasznos volt. A kivétel erősíti a szabályt. Emlékszem, hogy a fent említett szlovák tengeralattjárók távollétére is van egy. Szombaton, amikor az egyik hajózás után felemeltem a Vesikkót a vízből, odajött hozzám egy idősebb, szlovákul beszélő úr. Azt mondta, hogy hasonló tengeralattjárója van, mint nekem, de fémből. Azonnal be is mutatta nekem. Nem volt hivatalosan bejelentve, csak úgy jött. Mesélte, hogy ezt a modellt valaha kidobva találta egy szeméttlerakó konténer mellett, sajnálta, ezért megjavította. Nehéz kideríteni, hogy a modell mennyi idős, és ki készítette, de ez érdekes bizonyíték arra, hogy mennyire mélyen gyökerezik a tengeralattjáró modellezés. Természetesen nem hiányoztak a technikailag nagyon fejlett modellek sem. Például Rudolf Grahammers Ausztriából ilyen tengeralattjárót hozott. Az XXI-es típusú U-boot tele van elektronikus és pneumatikus rendszerekkel, amelyek a periszkópokat, antennákat és a torpedóvető nyílások nyitását irányítják. Ez a modell a találkozó végén újdonságként is elismerésben részesült. A lengyel modellező, Jacek Bieda nem szívesen búcsúzott a vándorsorlegtől, amelyet két évvel ezelőtt nyert a bűvár cirkáló Deutschlandért. Tavalay Neu-Lengbachban megígérte, hogy Pozsonyba új modellt hoz – a Kaiten japán irányítható torpedót. Ígéretét betartotta, azonban ez a kis fekete modell teljesen eltűnt Jacek másik újdonsága – a lengyel ORP Sokol tengeralattjáró mellett. Véleményem szerint nem sok múlott, és Jacek még két évig megtarthatta volna a vándorsorleget. Ismét egy kis történelem. Lengyelország soha nem rendelkezett sok tengeralattjáróval, és az Orla és Wilka elvesztése után a második világháború elején a lengyel haditengerészet fontolóra vette a pótlás megszerzését. A megoldás az volt, hogy két hajót béreltek a Királyi Haditengerészettől. Az ORP Sokol és az ORP Dzik egy brit „U” osztályú egységes hajó volt, amelynek vízkiszorítása 630 tonna vízszint alatt, 730 tonna víz alatt és 59 méter hosszú volt. Mindkettőt a Vickers-Armstrong hajógyár készítette Barrow in Furnessben. A háború alatt mindkét tengeralattjáró haditengerészeti hadjáratokban vett részt az Atlanti-óceánban, Északi- és Földközi-tengerben. A háború végére már csak gyakorló hajóként szolgáltak, és a háború után visszaadták Nagy-Britanniának. A Sokol, most ismét eredeti nevén HMS Urchin, 1949-ben vonják ki és selejtezik, a Dziket pedig kicsit később. Jacek a 1:50 méretarányú modellt a Modelarstwo okretowe 1/2014 magazinban megjelent terv és leírás szerint készítette, és a hajó színkombinációját, amely a Földközi-tengeri hadműveletek idején volt, piros-kék színben választotta. A második lengyel modellező Brünnben Grzegorz Jermolaj volt. Gondosan elkészített XXIII-as típusú U-boot modelljét mutatta be a Bronco cég készletéből. Laszlo Benkó ezúttal nem volt az egyetlen magyar képviselő Pozsonyban, szombaton csatlakozott hozzá egy kolléga az Engel Akulájával. A német csoport is bővült. A Detlef Franke és Marcel Bölke állandó résztvevők mellett első alkalommal érkezett Pozsonyba Christian

Albrecht az NR-1-el, Euronaut-al és Spiggen II-vel. Megjegyeztük egy teljesen új arcot is – Marcel Pollert, aki több modellt hozott, közülük mindenképpen figyelemre méltó az UC-4, az UC-1 típusú bűvár aknász hajó. Mivel az egyik első tengeralattjáróm is UC-1 típusú, bár kisebb és egyszerűbb formában, röviden visszatérek erre a típusra. A tengeralattjáró konstrukciója az említett UB-1-es part menti típusból származott, az orr torpedó szakaszának a hat aknászárnyas szakaszra való cseréjével, amely néhány méterrel hosszabb volt. Akárcsak az UB-1, ez a kis tengeralattjáró is négy részre bontható (három törzs és a parancsnoki torony), és vasúton szállítható volt. Minden aknában két akna volt. Ezen aknák mellett az orrban ballaszt kiegyenlítő tartályok voltak, amelyeket az aknák kilövés után árasztottak el. A hajó teljes hossza 34 méter volt, vízkiszorítása vízszint alatt 168 tonna, víz alatt pedig 183 tonna. A személyzet tizenöt főből állt, beleértve a tiszteket is. Amikor a konkrét UC-4 hajó sorsát kutattam, azt találtam, hogy ez egy „szerencsés hajó” volt. 1915-ben gyártották az AG Vulkan cégnél Hamburgban, majd váltakozva működött a balti és flamand flottában. Körülbelül hetven haditengeri járatot teljesített, és aknáit körülbelül harminc hajót süllyesztettek el. A parancsnoki hídon több kapitány is váltogatta egymást. Az első világháború vége a belga Zeerugge-i dokkokban érte, ahol éppen javítás alatt állt. Hogy ne kerüljön az ellenség kezére, a legénység saját maguk vontatták a vízbe és robbanószerkezetekkel elsüllyesztették. Ikertestvérei nem voltak ilyen szerencsések, sokat a háború alatt elsüllyesztettek, másokat elfogtak, és fokozatosan a brit, olasz vagy holland haditengerészetben végeztek. Marcel Poller a modelljét három működő aknászárnyal látta el. Az aknák kilövését egy egyszerű mechanizmus biztosítja, amely a mozgó csavaros rendszert használja, amely fokozatosan nyitja az aknák kilövését megakadályozó zárat. A 3D nyomtatóval készült aknák az akna és a négy kihajtható karos horgonyból állnak. Ezek az aknák nyitva állnak, miután elhagyják az aknászárnyal, és felszabadítják az alacsonyabb tömegű úszó részt, amely a robbanószerkezetet hordozza. A horgony egy tekerécshez van rögzítve, amelyen egy zsinór van, amely az aknát a megadott mélységben tartja. A tengeralattjáró merülési rendszere kettős. A fő ballaszt tartályok, amelyeket szivattyúk működtetnek, a modell orrában és hátulján található, az egyensúlyozó tartály pedig dugattyús, amely a szoros törzsben található. Sajnos nem láttam vízfelszíni hajózást vagy aknák kilövését, csak lassú hajózást a víz alatt és periszkópszint mélységben. A modell jól kiegyensúlyozottnak és nagyon stabilnak tűnik. Paolo Saccenti Olaszországból először volt Pozsonyban. Újdonságot nem hozott, de a Milánóból 900 km feletti távolsággal a legmesszebből érkező résztvevővé vált. A kollégám, Mirek Kostroun két modellre összpontosított – George Washingtonra és Gato-ra. Az elsőt Mirek átfogó javításnak vetette alá. Újra laminálta és tömítette a törzset, az eredeti acélrudakkal készült súlyokat ólomra cserélte, nagyobb háromlapátos hajócsavart használt, kicserélte a Speed 400 motort, a szervókat és a kábelezést, és a hajó orrába fehér LED-eket szerelt. A modellt hangmodullal látta el, amely a parton megfelelő zajt keltett, de a vízben nem igazán érvényesült. Mivel a modell a felújítás után először volt a vízben, a tesztelés elsősorban a kiegyensúlyozásra és a tömítettség ellenőrzésére korlátozódott. Hasonlóan a Gato osztályú tengeralattjáró is. Ezt Mirek tavaly kapta Martin Velktől, és ez egy Revell műanyag készlet konverziója. A tömör törzs és a belső berendezés alkatrészeit amerikai modellező, David Merriman biztosította (erről a modellről szóló cikk az RC revue 8/2008-ban jelent meg). Mirek a modelljét az útmutató szerint összeszerelte, és Pozsonyban eddig a merülési rendszer működésének nélkül próbálta ki. Amit most írok, sokak számára iróniának tűnhet. Az évek során arra a megállapításra jutottam, hogy a tengeralattjáró modellje az első évben készül, a másodikban átalakítása, módosítása és fejlesztése zajlik, a harmadik évben pedig a részletek finomítására kerül sor. Csak ezután lehet azt mondani: Van egy működő tengeralattjáróm. Ez természetesen csak azokra a modellekre vonatkozik, amelyeket prototípusként vagy ahogy mondják, „zöld réten” építettek. Nem ritka, hogy a folyamat tovább tart. Például László Benkó „huszonegyese” esetében az utolsó simítások évekig tartottak. Mirek tengeralattjárói tehát már túl vannak az első éven. Az én CV 707 Vesikko tengeralattjáróm második évet zárta. Ebben az időben megváltoztattam a merülési rendszer szivattyújának elrendezését, az ólom súlyt a külön helyeztem el, javítottam a hajtótengelyek

csatlakozását, kicseréltem a kétcellás akkumulátort háromcellásra, és a teljes megjelenést is javítottam. A modell viselkedésével a medencében most elégedettebb vagyok, mint tavaly. Ezzel szemben a Todaro (212 típus) már átesett ezen a folyamaton. Megbízhatóan viselkedik, nem kell az akkumulátort az egész hétvégén töltenem, és nem félek rábízni a távirányítót egy másik modellezőre, hogy irányítsa a tengeralattjárót. Az XXIII típusú tengeralattjáró modellje Grzegorz Jermolajnak a Bronco cég nem úszó modellkészletéből származik.

Nagy köszönet illeti a rendezőcsapatot!

Díjak és jutalmak a résztvevők számára

Az esemény teljes időtartama alatt napos idő volt, a nappali hőmérséklet meghaladta a harmincat. Valószínűleg, amikor erre az eseményre visszaemlékezünk, elhangzik: „Ez volt az, amikor a medencében több modellező volt, mint modell.” A záró köszönet, mint mindig, a Pozsonyi hajó- és tengeralattjáró modellező klub tagjainak szól: Roman Pastorík, Dušan Prokš, Michal Kováčik, František Valček és a szakács Feró. Ismét kiderült, hogy a pozsonyi Subregatta kinőtte a gyermekkori bölcsőjét, és egyre több modellezőt és érdeklődőt vonz itthonról és külföldről. Ezt egyrészt a kiállított modellek számából lehet következtetni, amelyek már nem fértek el a sátor alatti területen, másrészt a meglepő új modellek számából, amelyekért a végén hét díjat adtak át, és főként a résztvevők elégedettségéből, ami a legfontosabb. Képek: szerző és Miroslav Kostroun

A Rudolf Grahammer tengeralattjáró modelljének pneumatikus periszkóp kinyitása.